

Esperesi jelentés

az érmelléki református

egyházmegye 1909. évi

vallás erkölcsi és anyagi

állapotáról.

ESPERESI JELENTÉS

az érmelléki ref. egyház-
megye 1909 évi vallás er-
kölcsei és anyagi állapotáról.

12/1910 számhoz.

Esperesi jelentés.

**Az érmelléki reform. egyházmegye vallás-erkölcsi
és anyagi állapotáról.**

Nagytiszteletű és Tekintetes Egyházmegyei Közgyűlés!

A törvényszerű egyházlátogatást a b.-diószegi és nagylétai körben magam végeztem Fráter Zoltán világi tanácsbíró és Könyves Tóth Sámuel dékán urak társágában. Az érmihályfalvai körben Fazekas Imre egyházi tanácsbíró és Molnár József dékán, a margittai körben Bányai László tanácsbíró és Kiss Sándor dékán, a székhelyi körben Szatmári Sándor tanácsbíró és Lengyel Pál dékán urak végezték a visitációt elismerésre méltó buzgalommal, kiknek e helyen fejezem ki őszinte köszönetemet.

A beérkezett egyházlátogatási jegyzőkönyvek alapján van szerencsém egyházmegyénk vallás-erkölcsi és anyagi állapotáról szóló jelentésemet előterjeszteni.

I. Vallás-erkölcsi állapot.

E tekintetben az előbbi évekhez képest sem feltűnő emelkedés sem aggasztó hanyatlás nem tapasztalható egyházainkban, kivéve az egyházak részére tett jótékony adományokat és hagyományokat, a melyeknek összege szembetűnő emelkedést mutat, a mellett tanuskodván, hogy hiveink lelkében él még az egyház iránti ragaszkodás és áldozatkészség.

Az ünnepi és vasárnapi istenitisztelek minden egyházban megtartatnak és pedig kiválóan búzgó dicséretes eredménnyel 28 egyházban, közepszerű eredménnyel 12 egyházban.

Vasárnap délután kátémagyarázat tartatik 17, bibliamagyarázat 5, felváltva káté és bibliamagyarázat 5 egyházban; B.-Diószezen egyik évben káté, a másik évben bibliamagyarázat. A megjelentek számához képest káté, illetve bibliamagyarázat tartatik 4 egyházban, csak imádság 4 egyházban. Egyáltalában nem tartatik délutáni istenitisztele 5 egyházban (Apátkeresztur, F.-Ábrány, Kécz, Vedresábrány, Mónuspetri).

Hétköznapokon mindennap tartatik istenitisztele 5 egyházban, jelesül B.-Diószezen, Érmihályfalván, Kakadon, Margittán és Nagylétán. A többi egyházakban csak adventi, bűnbánati napokon, egyházkeléskor, év utolsó napján (F.-Ábrány), vagy emléknapokon (Vedresábrány, Mónuspetri) tartatik istenitisztele.

Hétköznapokon bibliamagyarázat 22 egyházban tartatik, többnyire csak adventben és a böjti napokon.

A vallásos élet fokozására tett intézkedésekben mint az elmúlt évben, úgy most is Éradony áll legelőbb, ahol a téli napokban rendszeres vallásos estélyek tartatnak biblia magyarázattal és vallásos költemények előadásával november 1-től husvétig terjedő időszakban minden szerdán. Az egyház vezetősége, az énekkar az ifjusági egyesület egyöntetűen működnek az orgona-alap javára. Egyházi énekkar van még Álmosdon, B.-Diószezen, Piskolton és Szalacson. Nem hagyható figyelmen kívül a vallásos élet fokozására szolgáló ama dicséretes szokás, hogy B.-Diószezen a lelkész a halottakat a temetőbe kíséri s a népkörben minden télen felolvasást tart.

Konfirmációkhoz a növendékeket 17 egyházban a lelkész, a többi egyházakban a tanítók készítik elő a lelkész felügyelése mellett.

A konfirmáció legtöbb helyen, 21 egyházban az iskolai év végén, a többi helyeken a helyi szokáshoz képest különböző időben történik.

Urvacsorával élők száma 6 urvacsora osztás alkalmával 38007.

Betegeknek az urvacsorát 22 egyházban csak rendes urvacsora-osztás alkalmával, a többiekben bármikor kívánatra kiszolgáltatták.

Baptisták vannak 24 egyházban, számszerint 261 fi, 307 nő, összesen 568. Felekezetek kivül állók 7 egyházban 78 fi és 113 nő összesen 191.

Egyházi szertartást 8 egyházban mellőztek. Nem kereszteltetett Bagamérban 1 fi, B.-Diószezen 3 fi 2 nő, Hegyközszentimrén 6 fi 8 nő, összesen 14. Nem kért egyházi áldást 5 egyházban 10 pár. Szertartás nélkül temettetett el 1 fi.

Vadházaspár volt 127; vizálykodó házaspár 43.

Áttért hozzánk 17 fi, 13 nő, összesen 30. Kitért tőlünk 1 fi, 2 nő, összesen 3.

Szegényekről legtöbb helyen a község gondoskodik, néhány helyen azonban az egyház részéről is történt gondoskodás. Így Álmosdon 42 K.-a. Bagamérban 400, B.-Diószezen 150, B.-Félegyházán 48, Csokalyon 100, Értarcsán 10, Gálospetriben 24, H.-K.-Szt.-Imrén 20, Kólyon 15, Micskén 143, Poklosteleken 30, Szalacson 20, Margittán korona fordított a szegény iskolás gyermekek felruházására, könyvekkel ellátásra és tandijra. Margittán egy kegyes adományból 30 kor. 60 f., Vedres-ábrányban a karácsonyi segélyalapból és a márczius 15-iki alapból 32 kor. 60 fill. osztott ki a szegények között.

Az egyház és iskola javára az 1909 év folyamán a következő adományok történtek:

Albis: Az egyház részére a községi képviselő testület építkezési célra 3000 koronát szavazott meg; ebből befizetett 1-ső évi részletben 1000 k.-át Harangalapra adományozott Szabó Sámuel 2 K.-át, Birtók Sándor 2 K.-át, Lévai István 2 K.-át, Pál Sándor 2 koronát.

összesen 1008.—

Asszonyvásár: Egyházi szükségletek fedezésére adományozott Vecsey Sándor 50 K.-át, Egressi Sándor 10 K.-át. Urvacsorához kenyeret adtak: Kovács Zsigmondné, Barta Sándorné, Barta Andrásné, Póka Sándorné, Fehér Józsefné,

Átvitel: 1008.—

	Áthozat :	1008.—
Tóth Józsefné 7 K. 20 fillér értékben. Urvacsorához bort adtak : Csóka Lajos, Barta Sándor, Barta András, Póka Ferencz, Fehér József, Erdei István 18 K.-a értékben — — — — —	összesen	85·20
Álmosd : özv. Szerző Sándorné egyházi adománya 80 K.-a ; temetési adománya 50 K.-a	összesen	130.—
Bagamér : Ásztai Sándor egyházfenntartási alapra hagyományozott 50 K.-át ; Bónizs Jánosné 20 K.-át. Egyházközsükségleteire többen halálozásuk alkalmával 238 K.-át. Többen urvacsorához kenyeret és bort adtak 60 Korona értékben — — — — —	összesen	368.—
Bályok : Urvacsorai kenyérhez gróf Károlyi Imre adott 1 Hl. búzát 16 és 60 liter bort 30 K.-a értékben. Gróf Károlyi Imre legátusoknak 60 K.-át adományozott, Kovács András körjegyző szintén 60 K.-át. Bályok község ugyan e célra 30 K.-át és iskolai célra 100 koronát adományozott — — — — —	összesen	296.—
Bihardiószeg : Egyházközsükségleteire adományoztak : Polgári ifjuság 10 K.-át, özv. Gellért Józsefné 20 K.-át, özv. Lipcsei Pálné 20 K.-át, Uszó István 5 K.-át ; Orgonaalapra Gellért István 50 K.-át, Böszörményi Ferencz 50 K.-át, Szabó István 50 K.-át ; szegénygyermek felruházására diószegi takarékpénztár 60 K.-át, hitelszövetkezet 40 K.-át, község 20 K.-át ; K. Nagy Sándor templomi székek befestésére 2 K.-át	összesen	327.—
Biharfélegyháza : Halálozások alkalmával történt hagyományok összege — — —		40.—
Bogyoszló : A birtokossági tanács a lelkészlak építéséhez téглаégetés céljára adott 40 öl fát 600 K.-a értékben. Harangalapra rendezett táncmulatság jövedelme 200 K.-a. Urasztali felszerelésre a hivek között gyűjtetett 76 K. 76 fillér — — — — —	összesen	876·76
	Átvitel :	3922·96

	Athozat :	3922·96
Csokaly : özv. Tóth Józsefné templomjavitásra adományozott	4000 K.-át — összesen	4000·—
Éradony : Egyházsükségletre gyűlt	22 K. 12 fillér. Uj orgonaalapra gyűjtött a dalkör	
	34 K.-át, ifjusági egyesület 38 K.-át, Szilasi Ottó ugyan-e célra adott 30 K.-át, Fényes Jenő 5 K.-át, Kiss Miklós 15 K.-át, Veszprémi Imre 3 K.-át, Laczák Dezső 5 K.-át, Rimai János 5 K.-át, Nagy Ferencz 3 K.-át, Gulácsi Lajos álmosdi lakos 5 K.-át. A hivek urvacsorához adtak 32 K.-át — — — összesen	197·12
Érkeserü : Gábor Bálint	800 K.-át hagyományozott iskolai czélokra	800·—
Érköbölkut : Vég Ágnes toronyórára adott	600 K.-át, hitelszövetkezet szegény gyermekek felruházására 30 K.-át. Urasztalához kenyeret és bort adtak többen 34 K. és 40 fill. értékben	
	összesen	664·40
Érmihályfalva : Az egyház szükségleteire gyűlt	108 K. 25 fillér. Urvacsorához többen kenyeret és bort adtak 67 K.-a értékben	
	összesen	175·25
Érolaszi : Többektől orgona javára gyűlt	379 K.-a 20 fillér — — összesen	379·20
Értarcsa : Urvacsorához többen kenyeret és bort adtak	34 K.-a 80 f. értékben	összesen 34·80
Felsőábrány : Hegető István templomépitésre hagyományozott	50 K.-át. Többen kenyeret és bort adtak 30 K.-a értékben — összesen	80·—
Gálospetri : Szabó Ferenczné egy urasztali fehér abroszt adományozott	5 K.-a értékben	összesen 5·—
Hegyközszentimre : Urasztala kenyérral és és borral ellátatot	60 K.-a értékben	összesen 60·—
Hegyközszentmiklós : Az orgona alapra gyűlt	100 K.-a, az egyház közsükségleteire 100 K.-a — — — összesen	200·—
	Átvitel :	10518·73

Áthozat : 10518·73

Kécz : Egyházközsükségleteire gyül 17 K.-a
 urasztalához adott kenyér és bor értéke 28 K.-a
 összesen 45.—

Kiskereki : Urasztalához adott kenyér és
 bor értéke 12 K.-a. Egyházközsükségleteire
 gyült 10 K.-a 51 fillér — — összesen 22·51

Kakad : Báljövedelem 101 K. 41 f. Egyház-
 közsükségleteire gyült 11 K. 23 f. összesen 112·64

Kóly : Urasztalához adott kenyér és bor
 értéke 32 K.-a. 32.—

Margitta : Egyházi és iskolai czélokra ada-
 dott a margittai takarékpénztár 100 K.-át, a
 margittai népbank 80 K.-át, a kereskedelmi bank
 40 K.-át, kereskedő ifjak 30 K.-át, Bagi Sándor
 10 K.-át. Egyházi bálók alkalmával a templom
 és orgonajavítás czéljára felülfizetés két alka-
 lommal 451 K. 60 f., ugyanezen czélra többek
 adományoztak 148 K.-át ; névtelen társaság
 8 K.-át adott iskola jutalomdíjul, ugyanerre
 Margitta község 10 K.-át. Gazdasági gépkiállítás
 szegények részére 30 K. 60 fillért, özv. Tüdös
 Józsefné két drb. urasztali terítőt adományozott
 10 Kor. Temetkezési társulat tandíjsegélyekre
 133 K.-át. Perselypénz 134 K. 03 f. Urvacsorai
 kenyér és bor értéke 48 K. — összesen 1223·23

Nagyléta : Buzgó Józsefné urasztali kancsóra
 és egy pohárra 100 K.-át. Temetésekor történt
 hagyományok összege 300 K.-a. Nagylétai taka-
 rékpénztár ösztöndíj adománya 30 K.-a. Lőcsei
 Mihály egy telkes házat hagyományozott az
 egyháznak 15·000 K.-a értékben — összesen 15430.—

Ottomány : Urasztalához adott kenyér és
 bor értéke 48 K.-a. — — összesen 48.—

Poklostelek : Urasztali kenyér és bor értéke
 40 K.-a. A legátusoknak ad Gál Mihály 30 K.-át,
 Kis Sándor 30 K.-át, hitelszövetkezet 30 K.-át,
 Domokos László róm kath. 15 K.-át, László

 Átvitel : 27433·11

Áthozat : 27433·11

Ferencz 6 K.-át. Vas Imréné Bede Paulina asszony egy fehér abroszt adott 16 K.-a értékben. özv. Nagy Elekné papiszék behuzásához 14 K.-a értékben — — összesen 181.—

Szalacs : Urvacsorai kenyér és bor értéke 24 K.-a. özv. Hevesi Gáborné szegényalpra 25 K.-át, özv. Zsigó Endréné 20 drb. kendőt szegény iskolás gyermekek részére 30 K.-a értékben — — — — összesen 79.—

Székelyhid : özv. Bancsik Imréné az egyház céljaira adott 10 K.-át, népbank 33 K. 33 fillért, érmelléki takarékpénztár 50 K.-át, ifjusági bál jövedelme 155 K. 03 fillér, polgári ifjusági bál jövedelme 125 K.-a. — összesen 373·36

Szentjobb : Egyházi segélyalpra adományozott özv. Fodor Mihályné 50 K.-át, Tollas István 20 K.-át ; orgonaalpra Gáspár László 5 K.-át, Ludvig Jenő 5 K.-át, Hegedüs István 5 K.-át — — — — összesen 85.—

Széplak : Kenyér és bor értéke 25 K. 20 f. id. Magyar János és neje Herczeg Erzsébet egy ezüst keresztelési kanna és tányér ajándéka 100 K.-a. Takács Lajos és József ajándéka a két iskola részére „Ezredéves magyarország fejedelmeinek és királyainak képcsoportja“ keretben és üvegezve 50 K.-a értékben összesen 175·20

Tóti : Urasztalához többek által adott kenyér és bor értéke 25 K.-a 20 fillér. 25·20

Ujléta : Kocsis Józsefné hagyománya 20 K.-a. Vári Ferencz jobb előmenetelű iskolás gyermekek részére tett adománya 20 K.-a összesen 40.—

Vajda : Urasztalához adott kenyér és bor értéke 30 K.-a 30.—

Vedresábrány : Urvacsorához adott kenyér és bor értéke 40 K.-a. Bálint Imre adománya 1 K.-a — — — — összesen 41.—

Mónuspetri : Kérdőiveken és házankénti kéregetésből gyült 1470 K.-a 1470.—

összesen : 29952·67

Az egyháznak különböző czimek alatt saját pénztárakból és a hivektől gyűjtött adományban juttattak jótékonycélra: *938k. 98 fillér*

II. Anyagi élet és igazgatás.

A presbiterium minden egyházközségben törvényszerűleg van megalkotva s a gyűlések jegyzőkönyveit 37 helyen a tanító, 2 helyen a lelkész, 1 helyen a segédlelkész vezeti, mindenütt a törvénynek megfelelően.

Az anyakönyvek mindenütt rendesen vezetettek, külön át és kitérésí anyakönyv több egyházban nincs, egyrészt azért, mert nincs is szükség reá, másrészt azért, mert a rendes anyakönyv lapján tartják azt nyilván.

Az egyházmegyei, egyházkerületi és konventi jegyzőkönyvek mindenütt megőriztetnek és levéltárilag kezeltetnek. A körlevelek, mivel minden lelkész hivatalhoz külön — külön megküldetnek, csak levéltárilag őriztetnek meg.

Lelkészi iktató csaknem mindenütt megvan, egy pár egyházban azonban csak postakönyv van használatban.

Az egyház ingatlanai 30 egyházban rendben vannak. Nincsen rendben Éradonyban, Kőbölkuton, Érmihályfalván, Székelyhidon és Ujlétán.

Az egyházak 1909 évi számadása egy összegben a következő :

Bevétel :	301622·79	K.-a.
Kiadás :	273447·06	„
Maradvány : . . .	28175·73	„
Követelés : . . .	22478·68	„

Az egyházak kezelése alatt álló tőkék és alapítványok összege : 193972 K. 55 fillér, melyek mindannyian a célnak megfelelően használtatnak.

Az egyházak jövedelmei a kamatok és haszonbérek nagyobb részét minden egyházban befolyanak, csupán egyházi adóhátrányok vannak néhány egyházban, de közigazgatási uton ezek is behajthatnak.

Adósága van 30 egyháznak 150996 Korona ; ennek nagy részét egy és fél %-kal törlesztik, amennyiben tőkesegélyek. A többi kölcsönök után 6—8 %-ot fizetnek s a törlesztést a lehetőséghez képest teljesítik.

Állami adó és illetékek csaknem minden egyházban ki vannak fizetve. Hátralékot mutat Éradony, Gálospetri, Kakad, Kóly 306 K. értékben.

A behivatalnokok használatában levő földek után 36 helyen az egyház, 4 helyen az egyház és lelkész közösen fizetik az adót.

A behivatalnokok teljesen kifizettettek 35 egyházban hátralékot jeleznek: Érkeserü, Érmihályfalva, Hegyközszentimre, Margitta és Szalacs.

Az egyházi épületek elég jó karban vannak 23 egyházban; sürgős javításra várnak a biharfélegyházi, bogoszlói, lelkészlak s Csokalyon az összes egyházi épületek. A többi helyeken is részint a lelkész és tanítói lak, részint az iskolák és egyéb melléképületek kisebb, nagyobb mérvű javítást igényelnek.

Az összes egyházi épületek a Fonciere pesti biztosító intézetnél vannak biztosítva 531·308 K. erejéig.

Uj építkezés történt Albison (leányiskola s lelkészlak renoválás) 9500.—, Asszonyvásáron, (leányiskola) 6005.— Álmosdon (kerítések) 500.—, Éradonyban (uj iskola és tanítói lakás) 11074.—, Érkeserüben 361, Érolasziban (uj orgona) 3070, Hegyközszentmiklóson (összes épületek javítása) 1200, Kéczen 670, Kólyon 577, Micskén (uj iskola) 4544, Piskolton 210, Szalacson 6220, Szentjobbbon (tanítói pincze) 220 K. összesen 46015 K. értékben.

Az épületek jó karban tartására 19023 Korona fordítottatott.

III. Népiskolai adatok.

Tanköteles 6—12 év	fi	3143	nő	3036	összesen :	6179
Iskolába járt	„	2926	„	2707	„	5633
Iskolát elhagyta	„	178	„	206	„	384
Iskolázatlan	„	250	„	296	„	546
Tanköteles 12—15 év	„	1006	„	918	„	1924
Iskolába járt	„	785	„	675	„	1460

Hat osztályu az iskola 33 egyházban. Öt osztályu 7 egyházban.

Konfirmáltak fi 405 nő 346 összesen : 751.

A tanterv minden iskolában megtartatik, s az egyházkerület által kiadott tankönyvek használtatnak.

Az 1908/9 iskolai évben volt 20 kitűnő iskolánk. Hogy ezeket az elmúlt iskolai évben elő nem számlálhattuk, ennek oka nem a nevelésügy hanyatlásában, hanem főképpen azon sajnálatos körülményben állott, hogy több iskolánk épen az iskolalátogatás idején járvány miatt be volt zárva. Így nem voltak megvizsgálhatók az albisi, bogyoszlói, érmihályfalvai érkeserüi, érsemjéni, felsőábrányi, kakadi, nagylétai, szalacsi és ujlétai iskolák. A megvizsgált iskolák közül kitűnő volt az asszonyvásári fi, álmosdi leány, bályoki fi, bihardiószezi V—VI. osztályu leány, kiskereki fi, margittai nagyobb fi, széplaki leány, piskolti vegyes és székelyhidi nagyobb leány iskola. Jeles volt az álmosdi fi, bihardiószezi I—IV leány, gálospetri vegyes, hegyközszentmiklósi vegyes, kiskereki leány, micskei fi és leány, poklosteleki vegyes, széplaki fi, margittai 2 vegyes, ottományi vegyes, székelyhidi nagyobb fi és bagaméri nagyobb fi és nagyobb leányiskola.

Alig elegendőnek találtatott a biharfélegyházai leány és hegyközszentimrei fi és leány iskola.

Az iskola felszerelése több egyházban még nagyon hiányos, de épen a folyó tanévben az állam szigorú sürgetésére a hiányok meglehetősen pótoltnak s kérem is egyházmegyei közgyűlésünk útján az egyes egyházak előljárójait, hogy tekintettel a szigorú rendeletekre, és az ezekkel járó anyagi felelősségre, a még tapasztalható hiányokat mielőbb pótolni igyekezzenek.

IV. Népmozgalmi adatok.

Született törvényes	fi 940	nő 898	összesen : 1838
Törvénytelen	„ 81	„ 70	„ 151
	összesen : „1021	„ 968	„ 1989
Meghalt	„ 691	„ 645	„ 1336
Házasságra lépett tisztán ref. pár	454	vegyes pár	61
Reverzalist adott javunkra	18	pár, kárunkra	2
Népesség 1909 december 31-ig	53778.		

Jelentésem tudomásul vételét kérve tisztelettel vagyok Nagylétán 1910 szeptember 27.

Marjay Péter
esperes.

